

-TÜRKİYE'DE KRİMİNOLOJİNİN TARİHİ (I)- TÜRKİYE'DE KRİMİNOLOJİNİN GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ (VAR MIDIR?)*

Yrd. Doç. Dr. Veysel DİNLER**

Özet: Türkiye'de kriminolojiyle ilgili çalışmalar, 1930'lardaki üniversite reformu yıllarında başlamış olmakla birlikte, bugün yeterince gelişme gösterememiştir. Henüz lisans ve lisansüstü düzeyde bir program olmadığı gibi, birkaç araştırma merkezi dışında, kriminolojiyle ilgili kurumsallaşma gerçekleşmemiştir. Son zamanlarda kriminolojiyle ilgili yayınlar çoğalırken, düzenli bir sürekli yayından söz etmek zordur. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kriminolojinin geçirdiği evreleri inceleyerek, geleceğine yönelik öngörüler ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Türkiye'de kriminoloji öğretim, yayın, kurumsallaşma gibi yönlerden kronolojik olarak ele alınmıştır. Bu aşamada literatür ve katalog taraması yapılmıştır. İkinci olarak Türkiye'de kriminolojinin gelişmesinin önündeki engeller ve yapılması gerekenler konusunda alandan akademisyenlerle görüşmeye yapılmıştır. Esasen Türkiye'de kriminolojiye var olan ilgiye rağmen, kurumsallaşma problemleri çalışmalara ket vurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'de Kriminoloji, Kriminoloji Yayınları, Kriminolojinin Kurumsallaşması, Kriminolojinin Gelişimi, Kriminolojinin Sorunları.

-HISTORY OF CRIMINOLOGY IN TURKEY (I)- THE PAST, PRESENT AND FUTURE OF CRIMINOLOGY IN TURKEY (IS THERE?)

Abstract: Even though criminological studies began in the 1930 s with the reformation of universities, it is difficult to argue that criminology has progressed sufficiently in Turkey. This is evidenced in part by the lack of undergraduate and graduate programs in criminology, in addition it has not seen institutionalized except in very few research centers. Recently, while the number of topical publications are on the rise, there is no regular journal focused particularly in criminology. The aim of this paper to provide foresight into the future of criminology in Turkey, evaluating its progress. Educational and institutional sides of the issue and publications will be discussed chronologically. This will include a literature and catalog review. Later it will examine interviews with scholars about the obstacles to criminology's progress and will discuss what possible solutions exist. In short, despite the sufficient interest in criminology in Turkey, institutionalization problems are the biggest barrier to its development.

Keywords: Criminology in Turkey, Criminology Publications, Institutionalization of Criminology, Progression of Criminology, Problems of Criminology.

* Bu çalışma 10-13 Eylül 2014 tarihleri arasında Prag'da düzenlenen 14. Avrupa Kriminoloji Topluluğu (European Society of Criminology) Konferansında sunulan "The Past Present and Future of Criminology in Turkey (is there?)" adlı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

** Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi.

GİRİŞ

Bu çalışmayı yapma isteğini uyandıran en önemli gelişme, 2011 yılının Eylül ayında Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta düzenlenen Avrupa Kriminoloji Toplantısı (European Society of Criminology – ESC) 11. Kongresi olmuştur. Diğer bilimsel toplantılarda olduğu gibi, bildiri sunmanın yanı sıra dünyanın diğer ülkelerinden gelen bilim insanlarının bildirimlerini dinlemek ve ileriye yönelik işbirliği sağlamak üzere tanışmak benim için de önemli idi. Kongre programında¹ hangi bildirimleri izleyeceğimi belirlerken, aynı zamanda bildiri sunacakların nereden katıldığına da dikkat ediyordum. Türkiye'den ise sadece iki katılımcı vardı. Diğer katılımcı, uluslararası bir bilişim firmasında suç önleme ile ilgili yazılımlarla uğraşan ABD asıllı bir bilgisayar mühendisi idi. Türkiye açısından dikkat çekici olan şeydu: Nüfus ve üniversite sayısı bakımından kat be kat daha büyük olduğu birçok ülkeye göre katılımcı sayısı oldukça düşüktü. Örneğin Hollanda gibi Türkiye nüfusunun neredeyse onda birine sahip nüfusu olan bir ülkeden gelen katılımcı sayısı 50'ye yakındı. Yunan akademisyenlerden de katılım 10'un üzerindeydi. Bu durum Türkiye'de kriminolojinin durumu hakkında bir düşünme fırsatı verdi.

Türkiye hakkında en yalın gerçek kriminolojinin bir bilim disiplini olarak hala gelişmemiş olmasıdır. Zira kriminoloji ile bir şekilde uğraşmak durumunda olanlar, bu alanı ana alan olarak kabul etmemekte; kendi asli çalışmalarının yanında (kriminolojik açıdan) suçla ilgili çalışmalar yapmayı tali bir konu olarak görmekteler. Türkiye'de kriminolojiyle ilgili diğer bir sorun ise, konunun ilgisizleri tarafından hiç bilinmemesi veya kriminalistik başta olmak üzere diğer bilim dallarıyla karıştırılmasıdır. ESC Kongrelerinde iki-üç gün süreyle açık olan ve dünyanın en önemli akademik yayın kuruluşlarının yayınlarını sergiledikleri stantlarda kriminolojinin dünyada hangi aşamalara geldiği rahatlıkla gözlenirken; 2002 gibi çok da eski sayılmayacak bir tarihte Türkiye'de “kriminolojinin kriminalistik olmadığı”nın bilimsel bir makale ile açıklanması gerekiyordu.² Türkiye'de kriminolojinin hal-i pürmelali “kriminoloji” başlığıyla yazılmış kitap/ders kitabı sayısının iki elin parmaklarını geçmemesiyle özetlenebilir.

Bir sonraki yıl ESC'nin 12. Kongresi Bilbao'da yapıldı. Neyse ki, burada Vilnius'tan çok daha iyi bir manzara söz konusuydu. Türkiye'den gelen 10 civarında olan katılımcının, farklı üniversite ve çeşitli disiplinlerden gelmesi daha umut verici bir durumdu. En önemlisi de Türkiye'de kriminolojinin hukuki pozitivizm ile adli bilimsel çalışmalar (kriminalistik) arasında sıkıştığı ve özgün bir gelişme gösteremediği, Türkiye'den bir katılımcı tarafından bildiri olarak sunul-

¹ Kongre programına http://www.esc-eurocrim.org/files/ESC_11_Conference_Vilnius_2011_Programme.pdf adresinden ulaşılabilir.

² Tuğ Aşım; Yeşim Doğan ve Hamit Hancı, “Kriminalistik Kriminoloji Değildir!”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 2002, S. 2, ss. 175-181. (Aynı makale Türkiye Barolar Birliği Dergisinin 2003 yılı 48. sayısında da basılmıştır).

du.³ ESC’nin takip eden kongrelerinde katılımcı sayısı ve disiplin çeşitliliği aşağı yukarı benzer şekilde devam etmektedir.⁴ Türkiye’deki üniversite ve akademik çalışan sayısı dikkate alındığında, bu katılımın yetersiz olduğu oldukça açıktır. Elbette ki ESC veya bir başka kuruluşun düzenlediği konferanslar bu değerlendirmede tek başına ölçüt olamaz. Ancak bu durum, Türkiye’de kriminolojinin durumu üzerinde düşünmek için bir başlangıç noktası oluşturmıştır.

2014 yılında *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuasında* yayımlanan bir diğer çalışma⁵, “Türkiye’de kriminolojinin sorunlarına kaygılanma” meselesinde yalnız olmadığımızı gösterdi. Mustafa Tören Yücel’in birçok çalışmasında⁶ dile getirdiği gibi, “Türkiye’de kriminoloji” üzerinde daha yoğun bir şekilde düşünülmesi gereken bir konu olmuştur.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kriminoloji biliminin geçirdiği evrimsel süreci izleyerek, bugün yaşanan sorunlarına ilişkin tespitler yapmak ve çözüm önerileri ileri sürmektir. Bu doğrultuda, Türkiye’de kriminolojinin durumunu tam olarak ortaya koyabilmek için iki farklı yazı tasarlanmıştır. *Türkiye’de Kriminolojinin Geçmişi ve Geleceği (Var mıdır?)* başlığını taşıyan birinci yazıda, kriminolojinin tarihsel geçmişi, yayın, öğretim, kurumsallaşma ve diğer konular bakımından ele alınmıştır. *Türkiye’de 1983-2013 Yılları Arasında Yazılan Suç Bilim (Kriminoloji) Konulu Tezlerin Niceliksel Analizi* başlıklı ikinci yazıda ise, YÖK’ün kuruluşundan 2013 yılına kadar geçen sürede, farklı üniversitelerin yine çok farklı enstitü ve anabilim dallarına sunulan suçla ilgili tezler, sayısal bir analize tabi tutulmuş; böylelikle Türkiye’de kriminolojinin durumu daha net bir biçimde ortaya konmak istenmiştir.

Bu ilk yazı fotoğrafı ve tomografi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.⁷ Geniş bir sonuç kısmına ikinci yazının sonunda yer verileceğinden, kısa bir değerlendirmeye yazı sonlandırılacaktır. Fotoğrafi bölümünde başlangıcından günümüze kriminolojinin Türkiye’deki seyri, yayın, öğretim, yöntem ve teori ile kurumsallaşma bakımından ele alınacaktır. Bu bölüm tamamen literatür ve katalog taramasına dayanmaktadır. Tomografi bölümü ise, Türkiye’de kriminoloji-

³ Sevdiren Öznur, “Between Legal Positivism and Forensic Sciences: A Comparative Perspective of the Development and Non-Development of Academic Criminology in Turkey”, *12th Annual Conference of the ESC Criminology of Europe: A Necessary Balance Between Freedom and Security*, 12-15 September 2012, Bilbao. [Akademik Bir Disiplin Olarak Türkiye’de Kriminolojinin Adli Bilimler ve Pozitivist Doktrin Arasında Gelişimine ve Gelişmemesine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Perspektif].

⁴ ESC konferanslarının programlarına şu adresten ulaşılabilir: <http://www.esc-eurocrim.org/conferences.shtml>

⁵ Topçuoğlu Tuba, “Kriminoloji İçin Disiplin Çağrısı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXXII, S. 1, 2014, ss. 363-382. (Makalenin tıpkı basımı için bkz. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 2, S. 1-2, 2014, ss. 241-268).

⁶ Örneğin, Yücel Mustafa Tören, “Türkiye’de Suç Bilimine Doğru”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 3, 1995, ss. 414-442.

⁷ Bu başlıklandırmalar Bülent Tanör *Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu* (BDS Yayınları, İstanbul, 1994, 3. baskı) adlı eserinden örnek alınmıştır.

nin yaşadığı temel problemleri ve gelişememe sebeplerini ele almaktadır. Burada tamamen farklı bir yöntem izlenerek, 2011–2014 yılları arasında kriminolojiyle ilgilenen çeşitli bilim alanlarından akademisyenlerle yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Sosyolog, kriminolog, hukukçu (ceza hukukçusu), adli tıp uzmanı ve diğer alanlara mensup bilim insanlarıyla Türkiye’de kriminolojinin sorunlarına ilişkin fikir alışverişinde bulunulmuş ve onların da onaylarıyla makalede yer verilmiştir.

A. FOTOGRAFI

1. Başlangıç

Türkiye akademisiyle ilgili önemli tarihler, kriminoloji hakkında da fikir sunabilir. Türkiye’de 1 Ocak 1929 tarihinden itibaren Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Yapılacak değerlendirme de bu tarihten önceki gelişmelere yer verilmemiş olup; değerlendirmeler bu tarihten sonraki dönemi kapsamaktadır. Türkiye’de evrensel anlamıyla üniversitenin kuruluşu 1933 üniversite reformuna dayanmaktadır. Kriminoloji bilimi ile ilgili verilere de bu tarihlerden sonrasına ulaşmak mümkündür.

Türkiye’de ilk kriminolojik araştırmalar veya kriminoloji ile ilk buluşmalar 1930’ların ortalarında başlamaktadır. Bu tarihlerde, o dönemin önemli bazı kriminoloji kitapları Türkçe’ye çevrilmiştir.⁸ Milli Kütüphane kataloglarında 1890’lardan itibaren yabancı dillerde yayınlanan bazı temel eserlere rastlanmaktadır. Ancak bu eserlerin kütüphane envanterine ne zaman kaydedildiği tam olarak bilinmemektedir.⁹

Nurullah Kunter’in 1951 tarihli “Türkiye’de Suçluluğun İçtimai Amilleri (1)” adlı çalışmasında 1931-1951 yılında yapılan araştırmalara kısaca yer verilmektedir.¹⁰ Kunter’e göre, Türkiye’de suçluluğun sebepleri ve toplumsal sebeplerini ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar 1931 yılından beri yapılmaktadır. İlk çalışmalar çocuk suçluluğu üzerine yapılan çalışmalardır. [1943 yılında] İstanbul

⁸ Örnek, Lombroso Cesare, *Suç İşlemenin Sebepleri ve Önlemleri*, (çev. Sadi Anadolu), Sebat Basımevi, İstanbul, 1935. Henry T.F. Roodes, *Cürüm ve Deha*, (çev. Rasih Yeğengil), Raşit Bütün Matbaası, İstanbul 1944.

⁹ <http://mksun.mkutup.gov.tr/F> (erişim tarihi: 20 Eylül 2015) 1- Garofalo Rafaele, *La criminologie*, Felix Alcan, Paris, 1890. 2- Tarde Gabriel de, *La criminalite comparée*, Felix Alcan, Paris, 1890. 3- Lombroso Cesare, *Les applications de l'anthropologie criminelle*, Felix Alcan, Paris, 1892. 4- Lombroso Cesare, *L'homme criminel*, Felix Alcan, Paris, 1895. 5- Proal Louis, *Le crime et la peine*, Felix Alcan, Paris, 1892. 6- Bataille Albert, *Causes criminelles et mondaines de 1888*, E. Dentu, Paris, 1892. 7- Dallemagne Jules, *Les stigmates anatomiques de la criminalité*, G. Masson, Paris, 1894. 8- Dallemagne Jules, *Les theories de la criminalite*, G. Masson, Paris, 1895. 9- Sutherland Edwin H., *Principles of criminology*, Macmillan, Washington, 1939.

¹⁰ Kunter Nurullah, “Türkiye’de Suçluluğun İçtimai Amilleri (1)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 3-4, 1951, ss. 98–121. (Makale, bir serinin ilk yazısı gibi gösterilmekle birlikte, literatür taramasında devam eden yazı/yazılara rastlanmamıştır)

Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsünün kurulmasıyla birlikte adam öldürme suçuyla ilgili çalışmalar da yapılmıştır.¹¹

1930’lu ve 40’lı yıllarda ise makaleler genellikle hükümlü istatistikleri, cezaevi çalışmaları¹² ile teorik düzeyde ceza okullarının görüşlerinin ele alınmasını ve değerlendirilmesini¹³ konu alan çalışmalardan oluşmaktadır. Kunter’in aktardığına göre İstatistik Umum Müdürlüğü 1935 yılından itibaren mahkumlar istatistiği yayımlamaktadır. Bu istatistiklerin bazıları bilimsel yayın haline getirilmiştir.¹⁴ Akademik yayınların sadece Türkçe değil, yabancı dillerde de yapıldığı gözlenmektedir.¹⁵ Bu yıllardan itibaren çocuk suçluluğu, kriminoloji alanında en önemli araştırma konusunu oluşturmuştur.¹⁶ Kunter’den 1930-1950 yılları arasında o dönemin koşulları değerlendirildiğinde çok önemli kabul edilebilecek çalışmaların yapıldığını öğrenmekteyiz. Dönemin ekonomik ve teknolojik yoksunluklarında cezaevlerinde mahkumlar, ıslahevlerinde ise suça sürüklenmiş çocuklarla ilgili önemli verilerin elde edildiği ve yayımlandığı söylenebilir.

Dünyadaki kriminoloji çalışmaları tıp hekimi (Cesera Lombroso, 1835-1909), antropolog (Paul Topinard, 1830-1911), hukukçu (Rafaele Garafalo, 1851-1934, Enrico Ferri, 1856-1929), sosyolog (Edwin Hardin Sutherland, 1883-1950) gibi farklı bilim mensuplarınca başlatılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ceza hukukçularının¹⁷ daha yoğun bir şekilde ilgili gösterdiği suç ve suçluluk çalışmalarına; 1960’larda sosyologların ve diğer bilim dalları mensuplarının da ilgi gösterdiği gözlenmektedir.¹⁸

¹¹ Kunter, s.98.

¹² Kunter, s.98.

¹³ Örnek: [Velidedeoglu] Hıfzı Veldet, "Cezai Sosyoloji, Cezaların Şahsileştirilmesi ve Enrico Ferri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 6, S. 1, 1940, ss. 23-35.

¹⁴ Örnek: Aybar Celal, "Türkiye’de Mahkûmlar ve Suçlar", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 3, 1945, ss. 604-642. Aybar Celal, "Türkiye’de Mahkûmlar ve Suçlar", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 4, 1946, ss. 844-875.

¹⁵ Gökay Fahrettin Kerim, *L’etude criminologique au point de vue social et psychiatrique en Turquie*, Tıp Fakültesi, İstanbul, 1940.

¹⁶ Fişek Gürhan; Can Umud Çiner, Taner Akpınar, "Çocuk Suçluluğunda Öncü Çalışmalar ve İki Doktora Tezi (Dr. Hicri Fişek ve Dr. Naci Şensoy)", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 2, 2008, ss. 17-29. Bu makalede Türkiye’de çocuk suçluluğu ile ilgili tezlerin ilk örnekleri olan iki tez: 1-Hicri Fişek, *Les Maisons D’Éducation Pour Mineurs Délinquants En Suisse Romande (İsviçre’nin Fransızca Konuşulan Bölgesinde Çocuk Suçlular İçin İslah Evleri)*, Librairie Reymond, Imprimerie A.&W. Seiler-Neuchâtel, 1948. 2- Naci Şensoy, *Çocuk Suçluluğu, Küçüklük, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri*, İstanbul, 1949 hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Ayrıca bkz. Dönmezer Sulhi, "Çocuk Suçluluğu, Nev’i, Sebep ve Saikleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, 1944, ss. 227-244.

¹⁷ Kunter makalesinde 1950 yılına kadar yapılan çalışmaların hemen hemen tümünden bahsetmektedir. Çalışmaları yürütenler genel olarak ceza hukukçuları, cumhuriyet savcısı ve hakimlik görevini yapanlardır. Kurumsal olarak ise, Kriminoloji Enstitüsü ve İstatistik Umum Müdürlüğü söz konusudur. Kunter, s.99-101.

¹⁸ Nirun Nihat, "Suç Hadisesinin Sosyal Sebepleri Üzerine Bir Araştırma", *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, C. 6, 1968, ss. 121-188.

2. Yayın

Türkiye’de kriminoloji yayınları esas itibarıyla kriminoloji alanındaki bazı klasik eserlerin çevirisiyle başladığı yukarıda söz edilmiştir. Burada kriminoloji ile ilgili yayınlar; süreli ve süresiz yayınlar ile raporlar şeklinde üç kategoride ele alınacaktır.

a) Süreli Yayınlar

Süreli yayıncılık bakımından istikrarlı olarak çıkan özgün bir kriminoloji dergisinden söz etmek kolay olmayacaktır. Türkiye’de ilk kez kriminoloji adı taşıyan dergi, 1978 yılında bir sayı ve 1979 yılında bir sayı olmak üzere toplam iki sayı olarak çıkarılan “Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi”dir.¹⁹ İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü tarafından çıkarılan bu derginin ikinci cildi 2014 yılında aynı üniversitenin Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından çıkarılmıştır.²⁰ Ancak dergi sadece kriminoloji değil, aynı zamanda ceza ve ceza usul hukuku ve infaz hukuku gibi konularda da makaleler yayımlanmaktadır. Salt kriminoloji başlığında ilk dergi ise Kriminoloji Derneği tarafından “Kriminoloji Dergisi” (*Turkish Journal of Criminology and Criminal Justice*) adıyla 2009-2012 yılları arasında 4 cilt/7 sayı olarak yayımlanmıştır (toplam 53 makale)²¹.

Türkiye’de kriminoloji makalelerinin yayınlandığı diğer dergiler *Adalet Dergisi*, *Polis Bilimleri Dergisi* (isim değiştirerek *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* olmuştur)²², *Adli Bilimler Dergisi*²³, *Ceza Hukuku Dergisi*²⁴, *Suç ve Ceza Dergisi*²⁵, *Fasikül Dergisi*²⁶ ve *Kamu Hukuku Arşivi Dergisi*²⁷ olarak sıralanabilir. Ayrıca doğrudan ceza ve suç bilimleri ile ilgili olmamakla birlikte; *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, baro dergileri, hukuk fakültesi dergileri gibi hukuk dergileri; sosyoloji dergileri, fen-edebiyat fakültesi dergileri, iktisadi ve idari bilimler fakültesi dergileri ile sosyal bilimler enstitüsü dergileri yanında *Cogito*, *Toplum ve Bilim* gibi özel yayıncılarca çıkarılan süreli yayınlarda, kriminoloji alanına giren kimi yayınlara rastlamak mümkündür.

1929 yılından buyana yazılan akademik makale sayısının 500’ün biraz üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.²⁸ Öte yandan Emniyet Genel Müdürlüğü tara-

¹⁹ <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuchkd/issue/archive> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2014)

²⁰ Sözüer Adem, “Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi Hakkında”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 2, S. 1, s.v.

²¹ <http://www.adaletyayinevi.com/yazar/yzrdty.asp?yzid=577>

²² <http://www.pa.edu.tr/?app=A6642514-4C95-497C-BB4D-E1CAA612AB55>

²³ <http://www.seckin.com.tr/adlibilimler>

²⁴ <http://www.seckin.com.tr/chd>

²⁵ <http://www.betayayincilik.com/hukuk/kategori.aspx?id=77>

²⁶ <https://www.seckin.com.tr/browser/fk/327459915/title/fasikul-aylik-hukuk-dergisi.html>

²⁷ http://www.medeniyet.edu.tr/kamu_hukuku_arsivi.html

²⁸ Bu tahmin kriminoloji makalelerinin yayınlandığı dergilerdeki ortalama makale sayılarından yola çıkılarak, bugüne kadar yayımlanan tüm sayılar dikkate alındığında olabilecek en üst sayı olarak hesaplanmıştır.

findan 1994 yılından itibaren çıkarılan *Polis*²⁹ dergisi ile Türkiye Emekli Emniyet Müdürleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından 2001 yılından itibaren çıkarılan *Çağın Polisi Dergisi*’nde³⁰ akademik olmayan kriminoloji yazılarına rastlamak söz konusudur. Bahsi geçen dergiler, özellikle suç önleme konusunda önemli kaynak sayılabilir.

Dünyada kriminoloji alanında düzenli çıkan çok sayıda süreli yayından söz etmek mümkündür. Thomson Reuters resmi sitesinde “criminology” anahtar sözcüğüyle 16 adet İngilizce dergi çıkmaktadır, bunlardan 14 adedi SSCI (*social science citation index*)’te taranmaktadır.³¹ Bu dergiler, Oxford University Press, Springer, Sage, Wiley-Blackwell gibi dünyaca bilinen yayınevleri tarafından yayınlanmaktadır. Michigan Devlet Üniversitesi sitesinde ise, kriminoloji ve ceza-adalet sistemi makalelerine yer veren ve tamamı İngilizce yayın yapan 75 adet dergiye yer verilmektedir.³² Amerikan Kriminoloji Topluluğu (*The American Society of Criminology*) resmi sitesinde verilen liste ise 400 civarında dergi içermektedir.³³

b) Süresiz Yayınlar (Kitaplar)

Süresiz yayınları yahut kitapları üç farklı kategoride ele almak mümkündür: Genel eserler (ve/veya ders kitapları), monografiler ve editörlü kitaplar. Türkiye’de kriminoloji adıyla yazılmış 10 civarında kitaptan söz edilebilir. Tablo-1’de görüldüğü üzere, kriminoloji kitabı yazarlarının biri sosyolog, biri adli tıp uzmanı, diğerleri ise ceza hukukçusudur. Kriminoloji genel eserleri yazma konusunda ceza hukukçularının daha ilgili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte sosyolog ve adli tıpçıların da bu konuya kısmi bir ilgi gösterdikleri ileri sürülebilir.

Kitapların yıllar bakımından dağılımı ele alındığında, bir Türk yazar tarafından yazılan ilk kriminoloji kitabının basım yılı 1942’dir (M.Ali Sevük). Bu cumhuriyetin kuruluşundan 19 yıl sonrasına tesadüf etmektedir. Bir sonraki kriminoloji kitabının basım yılı ise 1957’dir (S.Dönmezer). İki arasında 15 yıl vardır. Pek muhtemeldir ki, o dönemlerde sadece Polis Enstitüsünde okutulmakta olan kriminoloji dersleri için Mehmet Ali Sevük’ün eseri yeterli bulunmuştur. İstanbul Hukuk Fakültesinde seçmeli kriminoloji derslerinin okutulmasıyla birlikte, bir ders kitabı ihtiyacı doğmasıyla Sulhi Dönmezer tarafından bir genel kriminoloji kitabı yazıldığı kanısındayız. Bir sonraki kriminoloji kitapların yayınlanması için ise 37 yıl beklenmesi gerekecektir. 1994 yılında sosyolog Tülin İçli ve ceza hukukçusu Füsun Sokullu-Akıncı tarafından yazılan kriminoloji kitapları, özellikle

²⁹ <http://www.polisdergisi.pol.tr/Sayfalar/arsiv.aspx>

³⁰ <http://www.caginpolsi.com.tr>

³¹ <http://ip-science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnst/jlresults.cgi> (Erişim Tarihi: 1 Aralık 2015).

³² <https://www.msu.edu/~dejongc/cj907/journals.html> (Erişim Tarihi: 1 Aralık 2015).

³³ <https://www.asc41.com/links/journals.html> (Erişim Tarihi: 1 Aralık 2015).

Amerikan literatürüne yer vermeleriyle Türkiye'deki kriminoloji öğretimine yeni soluk getirmiştir.

Bugün üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmakta olan ve baskısı bulunan 5 kitaptan söz edilebilir. Sevük'ün kitabı ikinci baskısını yapmamıştır. Dönmezer'in kitabının 8. baskısı son olarak 1994 yılında yapılmıştır. Sokullu-Akıncı'nın kitabı ise, bugüne kadar en çok baskı yapan kriminoloji kitabıdır. İçli, Demirbaş ve Yücel'in kitapları ise piyasada talep gören ve baskılarını yenileyebilen diğer önemli kitaplardır. Diğer yandan Dolu editörlüğünde Anadolu Üniversitesi tarafından önlisans ders kitabı olarak basılan eser, Adalet programında sürekli okutulmakta olan önemli bir ders kitabıdır.

Tablo 1: Türkiye'de basılmış "kriminoloji" başlıklı kitaplar

Kitabın adı	Yazarı	Yazarın Bilim alanı/Mesleği	İlk basım yılı	Son basım yılı ve baskı sayısı	Yayınevi/ Basım yeri
Salt "Kriminoloji" başlığı taşıyan orijinal eserler					
Kriminoloji	Mehmet Ali Sevük	Ceza Hukuku (Başsavcı)	1942		Ankara
Kriminoloji	Sulhi Dönmezer	Ceza Hukuku	1957	1994 (8)	Beta/İstanbul
Kriminoloji	Tülin İçli	Sosyoloji	1994	2013(8)	Seçkin/Ankara
Kriminoloji	Fusun Sokullu-Akıncı	Ceza Hukuku	1994	2012 (9)	Beta/İstanbul
Kriminoloji	Timur Demirbaş	Ceza Hukuku	2001	2014 (5)	Seçkin/Ankara
Kriminoloji	M. Tören Yücel	Ceza Hukuku/ Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi	2003	2012 (4)	Turhan Kitabevi/ Ankara
				2015	Türkiye Adalet Akademisi/Ankara
Kriminoloji ³⁴	Osman Dolu (editör) ³⁵	Polis Akademisi	2012		Anadolu Üniversitesi/ Eskişehir
Kriminoloji ³⁶	(Komisyon)		2011		Milli Eğitim Bakanlığı/Ankara

³⁴ Önsöz'de kitabın amacı, "Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Özel Güvenlik ve Koruma Programında uzaktan eğitim alan öğrencilere suçun nedenlerine ilişkin temel bilgiler vermektir" şeklinde açıklanmıştır. Bkz. s.iv.

³⁵ Diğer yazarlar: Mehmet Alper Sözer, Oğuzhan Başbüyük, Önder Karakuş, Aytekin Geleri ve Şener Uludağ.

³⁶ Bu kitap ortaöğretim Adalet programlarında okutulmak üzere hazırlanmış bir ders kitabıdır. Kitabın başlangıcında "...mesleki ve teknik eğitim okullarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir" ibaresi vardır. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kriminoloji.pdf

“Kriminoloji” başlığına yer veren diğer orijinal eserler					
Genel kriminoloji ve Adalet psikolojisi	Hüsnü Gider	Hukuk ³⁷	1961	1964	Devrim Matbaası/Ankara
Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)	Doğan Soyaslan	Ceza Hukuku	1996	2011 (3)	Yetkin/Ankara
Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi	M. Tören Yücel	Ceza Hukuku/ Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi	1997	2007 (4)	Türkiye Barolar Birliği/Ankara
Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar	Oğuz Polat	Adli Tıp	2009		Seçkin/Ankara
Suç Teorileri (Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)	Osman Dolu	Sosyoloji ³⁸	2010	2012 (4)	Seçkin/Ankara
Çeviri Eserler					
Criminologia: Suç, Suçlu ve Ceza	Raffaele Garofalo	(çev. Muhittin Göklü)	1957		Nurgök Matbaası /İstanbul
Kriminoloji ³⁹	Georges Picca	(çev. Ebru Erbaş)	1992		İletişim/İstanbul
Karşılaştırmalı Kriminoloji	Gabriel de Tarde		2004		EGM/Ankara
Marksizm ve Kriminoloji Teorisi	Mark Cowling	(çev. Dafne Yeşilsu)	2012		Note Bene/Ankara
Kriminoloji” başlığına yer veren derleme eserler					
	Fusun Sokullu-Akıncı ve diğ.	Ceza Hukuku/ Hukuk Felsefesi	2005		Beta/İstanbul
	Türkan Yalçın Sancar ve diğ.	Ceza Hukuku	2008		Beta/İstanbul
			2015		Savaş/Ankara

Kriminoloji alanındaki monografik eserlerin sayısı da giderek artmaktadır. Kriminolojinin özel alanlarına ve alt dallarına ilişkin kitap yayınları sayıca çoğalmakta ve bazıları birden fazla baskıya ulaşabilmektedir.⁴⁰ Kriminolojinin alt alanlarında “viktimoloji (mağdurbilim)” başlığında iki kitap⁴¹, “adalet psikolojisi” başlığında ise

³⁷ Hüsnü Gider, 1960’lı yıllarda Polis Enstitüsünde Kriminoloji dersleri vermiş bir hukukçu (avukat) olarak anlatılmaktadır. Akademik bir unvandan söz edilmemektedir. Bkz. Dalda Yusuf Vehbi, *Bir Ömür, Bir Meslek Beyaz Bülten*, Cinius, İstanbul, 2013, s.54.

³⁸ Osman Dolu lisans Polis Akademisi, yüksek lisans ve doktora Kriminoloji (ABD), doçentlik Sosyoloji.

³⁹ Küçük boyutlarda ve az sayfalı bir cep kitabıdır.

⁴⁰ Örneğin Dolu Osman, *Suç Teorileri (Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)*, Seçkin, Ankara, 2012, 4. baskı. Gölbaşı Serkan, *Kentleşme ve Suç: İstanbul’un Kentleşme Süreci ile Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirmesi*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2009.

⁴¹ 1- Fusun Sokullu-Akıncı, *Viktimoloji (Mağdurbilim)*, Beta, İstanbul, 2008, 2. Baskı (ilk baskı 1999). 2- Ahmet Polat, *Viktimoloji (Mağdurbilim)*, Legal, İstanbul, 2014 (ilk baskı).

üç kitap⁴² yayınlanmıştır. Öte yandan, akademik yayınlardan başka özellikle cinayet konusunda yazılan popüler kitaplar⁴³, okuyucu tarafından ilgiyle karşılanmaktadır.

Son yıllarda diğer bilim dallarında olduğu gibi, kriminoloji alanında da derleme (editörlü) kitaplar yaygınlaşmaktadır. Sempozyum ve kongrelerde sunulan bildirilerinin kitaplaşmasının⁴⁴ yanında kimi özel teşebbüslerle yapılan derleme çalışmalar yapılmaktadır.⁴⁵ Kriminoloji alanı sadece teorik çalışmalarla değil, aynı zamanda yapılan alan çalışmalarıyla zenginleşmektedir. Kriminolojiye ilgi duyanlar için hazırlanmış <http://www.kriminoloji.com> adlı internet sitesi, bugüne kadar yayınlanmış bir kitap listesi sunmaktadır.⁴⁶

Türkiye'deki kriminoloji yayınlarıyla ile kıyas olması açısından dünyadaki sayılı bazı yayınevlerinden şu bilgilere yer verilebilir: Oxford University Press yayınevi tarafından kriminolojiyle ilgili yayınlanan 342 akademik araştırma ve 57 ders kitabı mevcuttur.⁴⁷ Sage tarafından yayınlanan 530 civarında kitap kriminolojiyle ilgilidir.⁴⁸ Springer tarafından yayınlanan kitap sayısı ise 220'dir.⁴⁹

c) Rapor, Proje ve diğer tür Yayınlar

Kriminoloji alanında proje ve raporların da son yıllarda arttığı görülmektedir.⁵⁰ TÜBİTAK ve diğer kuruluşlar kriminoloji alanındaki çalışmalara destek sağlamaktadır.⁵¹ Bakanlıklar ve diğer idari kuruluşlar suçla ilgili bilimsel araştırmaları önemsemekte ve raporlar hazırlanması için gerekli destekleri sağlamakta⁵² ve bunlar yayına

⁴² 1- Faruk Erem, *Adalet Psikolojisi (Suçlu Psikolojisi, Usul Psikolojisi, Mahpusun Psikolojisi)*, Adil Yayınevi, Ankara 1997 (ilk baskı 1950). 2- Mustafa Tören Yücel, *Adalet Psikolojisi*, Ankara, 2013, 8. Baskı. (Aynı yazar tarafından aynı isimde bir kitap Türkiye Adalet Akademisi tarafından 2014 yılında basılmıştır). 3- Yasemin Işıkaç, *Adalet Psikolojisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 20113 (ilk baskı).

⁴³ Örneğin <http://www.idefix.com> sitesinde "seri katil" anahtar sözcüğü ile 11 adet farklı kitap çıkmaktadır.

⁴⁴ Örnek, *Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1977.

⁴⁵ Örnek, *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi*, (ed. Güncel Önkal ve Özgür Sarı), Nobel Kitap, Ankara, 2013.

⁴⁶ <http://www.kriminoloji.com/KAYNAKLAR.htm> (erişim tarihi: 10 Eylül 2014)

⁴⁷ <https://global.oup.com/academic/search?q=criminology&cc=tr&lang=en> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)

⁴⁸ <https://uk.sagepub.com> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)

⁴⁹ <http://www.springer.com/> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)

⁵⁰ 1950'lerden itibaren çeşitli raporlardan söz etmek mümkündür. Örneğin, Komisyon, *Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve küçük suçlular hakkında tatbiki gereken tedbirlere müteallik rapor*, İstanbul Üniversitesi, Türk Kriminoloji Enstitüsü, Yayın: 2, 1950; Komisyon, *Akıl hastalarına karşı cemiyetin müdafaası mevzuunda kollokyum*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü, 1958.

⁵¹ TÜBİTAK destekli projelere <http://uvf.ulakbim.gov.tr> adresinde TÜBİTAK Destekli Projeler Veri Tabanı sekmesinden ulaşılabilir. Basit taramada "kriminoloji, suç, suçlu, hükümlü" anahtar kelimeleyle 20 civarında projeye ulaşılmıştır.

⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*, 2011 http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara, 2009. http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e86369dc31550b3ac33/ana_rapor_mizan_1.pdf.

dönüştürülmektedir.⁵³ Bununla birlikte örneğin Türkiye’de yaygın olduğu iddia edilen ensestle ilgili olarak ancak 2009 yılında bir rapor yayımlanabilmiştir.⁵⁴ Suçla ilgili raporlar ve projelerin sayısal ve niteliksel olarak daha çok artması gerekmektedir.

3. Kriminoloji Öğretimi

Türkiye’de kriminoloji öğrenimi 1937 yılında Polis Enstitüsünün kurulmasıyla başlamıştır. Kriminoloji, Polis Enstitüsü ve devamında Polis Akademisinde okutulan zorunlu dersler arasında yer ala gelmiştir. 1953 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okutulmaya başlanmıştır.⁵⁵

Günümüzde kriminoloji lisans düzeyinde, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesinde okutulmaktadır.⁵⁶ Türkiye’de sadece iki hukuk fakültesinde Karadeniz (Teknik) Üniversitesi ve Karatay Üniversitesi hukuk fakültelerinde kriminoloji zorunlu derstir. 20’si devlet, 27’si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 47 üniversitenin hukuk fakültesinde kriminoloji dersi seçmelidir. Bu derslerle ilgili olarak, dönem/sınıf ve kredi bakımından bir standarttan söz edilemez (bkz. Tablo-2). Kıbrıs üniversiteleri de dahil olmak üzere toplam 77 hukuk fakültesinin programının incelendiği dikkate alındığında 30 fakültede kriminoloji dersi seçmeli olarak dahi yer almamaktadır. Öte yandan bazı hukuk fakültelerinde (İstanbul Üniversitesi HF ve İstanbul Kültür Üniversitesi HF) “Viktimoloji” ve “Adalet Psikolojisi” gibi derslere lisans düzeyinde yer verilmektedir.

Tablo 2: Hukuk fakültelerinde kriminoloji öğrenimi

Üniversite Adı	Dersin dönemi/Yılı	Kredisi	AKTS
KRİMİNOLOJİ DERSİ ZORUNLU OLAN HUKUK FAKÜLTELERİ			
Karadeniz (Teknik) Üniversitesi Hukuk Fakültesi	6. Dönem	3	4
Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2. Sınıf	2	2
KRİMİNOLOJİ DERSİ SEÇMELİ OLAN HUKUK FAKÜLTELERİ (Devlet)			
Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi	1. Dönem		
Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	3
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	6	4
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi	8. Dönem	2	
Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem		3

⁵³ Örneğin Tülin İçli tarafından ilkekez 1991 yılında yapılan ve 1992 yılında Türkiye’de Suçlular (Bizim Büro, Ankara, 1992) adıyla basılan projenin bir benzeri 2005-2007 yılları arasında yürütülmüştür. TÜBİTAK tarafından da desteklenen bu proje Türkiye’de Hükümlü Profili (Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2011) adıyla yayımlanmıştır.

⁵⁴ Bozbeyoğlu Alanur Çavlin, *Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak*, Nüfusbilim Derneği, Ankara, 2009 (özet rapor). <http://www.unfpa.org.tr/rapyay/ensesrapor.pdf> (erişim tarihi: 20 Kasım 2015)

⁵⁵ Topçuoğlu, s.363.

⁵⁶ Bu çalışma yapıldığı sırada Güvenlik Bilimleri Fakültesi faaldi. 27.03.2015 tarih ve 6638 sayılı *Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile polis Akademisinde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve adı geçen fakülte kapatılmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	4
Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem		
Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi	6. Dönem	3	4
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	2
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	2
Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	2
Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	3	5
İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem		
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	2
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2. Sınıf	2	2
Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	3
Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi	8. Dönem	2	4
Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
KRİMİNOLOJİ DERSİ SEÇMELİ OLAN HUKUK FAKÜLTELERİ (Vakıf)			
Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi	7. Dönem		
Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	4
Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi		2	4
Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	2
Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	3	3
Fatih Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	5
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	2
Gediz Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	3
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	3
İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem		4
İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	3
İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	7. Dönem	3	4
İzmir Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	2
Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
Kemerburgaz Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	3	4
Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi	3. Dönem	2	2
Mevlana Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2. Sınıf	2	3
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	2
Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi	6. Dönem	2	2
Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi	5. Dönem	2	2
Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi	7. Dönem	2	2
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Kıbrıs)	1. Dönem	2	3
Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Kıbrıs)	3. sınıf	4	
Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	3
Yeniüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi	4. Dönem	2	2
Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi	7. Dönem	3	2

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri (1 Eylül 2014 tarihi itibarıyla). Boş kısımlar internet sitesinde ulaşılamayan bilgilerdir. Türkiye ve KKTC'de faaliyet gösteren fakültelerden kriminoloji ile ilgili bilgiye ulaşılanlara yer verilmiştir.

Kriminoloji öğretimi konusunda Türkiye’deki sosyoloji bölümleri, hukuk fakültelerinden pek farklı değildir. Türkiye’deki üniversitelerin sosyoloji bölümlerinde “kriminoloji” adıyla bir ders okutulmamaktadır. Bununla birlikte, “suç sosyolojisi” başta olmak üzere farklı isimlerde suç bilimi öğretimi yapıldığı ile sürülebilir. Sosyoloji bölümlerindeki suç bilimi derslerinde isim birliği bulunmamaktadır. Bu derslerde de seçmelilik/zorunluluk, dönem/sınıf ve dersin kredisi bakımından bir standarttan söz edilemez (bkz. Tablo-3).

Tablo 3: Sosyoloji bölümlerinde suç bilimi (kriminoloji) öğrenimi

Üniversite Adı	Dersin dönemi/ Yılı	Kredisi	AKTS	Nitelik
“HUKUK VE SUÇ SOSYOLOJİSİ” DERSLERİ				
Afyon Kocatepe Üniversitesi	4. Dönem	3	4	Zorunlu
Atatürk Üniversitesi	6. Dönem			Zorunlu
Dumlupınar Üniversitesi	5. Dönem	3	5	Zorunlu
İstanbul Üniversitesi	5-6. Dönem	2	4/3	Zorunlu
Akdeniz Üniversitesi	6. Dönem	3	4	Seçmeli
Bartın Üniversitesi	4. Dönem	3	4	Seçmeli
“SUÇ SOSYOLOJİSİ” DERSLERİ				
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	7. Dönem	2	2	Zorunlu
Dicle Üniversitesi	6. Dönem	3	4	Zorunlu
Fırat Üniversitesi	6. Dönem	3	7	Zorunlu
İnönü Üniversitesi	6. Dönem			Zorunlu
İstanbul Aydın Üniversitesi	6. Dönem	2	3	Zorunlu
İzmir Ekonomi Üniversitesi	4. Dönem	3	4	Zorunlu
Karadeniz Teknik Üniversitesi	4. Dönem	2	3	Zorunlu
Kırıkkale Üniversitesi	3. Dönem	2	3	Zorunlu
Nevşehir Üniversitesi	4. Dönem	2	3	Zorunlu
Niğde Üniversitesi	5. Dönem	2	4	Zorunlu
Sakarya Üniversitesi	5. Dönem	2	6	Zorunlu
Tunceli Üniversitesi	6. Dönem	3	4	Zorunlu
Artvin Çoruh Üniversitesi	6. Dönem	2	4	Seçmeli
Gazi Üniversitesi	8. Dönem	3	3	Seçmeli
Hacettepe Üniversitesi	6. Dönem	3	5	Seçmeli

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	6. Dönem	3	4	Seçmeli
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	8. Dönem	3	3	Seçmeli
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	6. Dönem			
“SUÇ VE SAPMA SOSYOLOJİSİ” DERSLERİ				
Adnan Menderes Üniversitesi	5. Dönem	3	4	Zorunlu
Karabük Üniversitesi	4. Dönem	2	3	Seçmeli
Kırklareli Üniversitesi	7. Dönem	3	5	Seçmeli
Koç Üniversitesi			3	Seçmeli
Süleyman Şah Üniversitesi	5. Dönem	3	5	Seçmeli
“SAPKIN DAVRANIŞ VE SUÇ SOSYOLOJİSİ” DERSLERİ				
Galatasaray Üniversitesi	7. Dönem	3	5	
“SUÇ VE SAPMA” DERSLERİ				
İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi		3	5	Seçmeli
“SUÇ VE SOSYAL SAPMA” DERSLERİ				
Mersin Üniversitesi	4. Dönem	3	4	Zorunlu
“SUÇ VE KONTROL” DERSLERİ				
Gaziantep Üniversitesi	8. Dönem	3	3	Seçmeli

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri (1 Eylül 2014 tarihi itibarıyla). Boş kısımlar internet sitesinde ulaşılamayan bilgilerdir.

Önlisans düzeyinde kriminoloji öğretimi ise, meslek yüksekokullarının Adalet, Özel Güvenlik ve Koruma programları ile Türk Silahlı Kuvvetler Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulunda söz konusudur. Ankara Üniversitesi Adalet MYO dışında müfredatında kriminoloji dersine yer veren bir programa rastlanmamıştır. Özel Güvenlik ve Koruma programlarının ise yarısına yakınında seçmeli veya zorunlu olarak kriminoloji dersi bulunmaktadır. Bu derslerde seçmelilik/zorunluluk, dönem/sınıf ve dersin kredisi bakımından bir standarttan söz edilemez (bkz. Tablo-4).

Tablo 4: Önlisans düzeyinde “kriminoloji” öğretimi

Üniversite Adı	MYO	Dersin dönemi/ Yılı	Zorunlu/ Seçmeli	Kredisi	AKTS
Adalet Programları⁵⁷					
Anadolu Üniversitesi	Adalet MYO	3. dönem	Zorunlu	3	4
Ankara Üniversitesi	Adalet MYO	3. dönem	Seçmeli	2	2
Özel Güvenlik ve Koruma Programları⁵⁸					
Adıyaman Üniversitesi	Sosyal Bilimler MYO	3. dönem	Seçmeli	3	2
Anadolu Üniversitesi	(Açık Öğretim)				
Celal Bayar Üniversitesi	Salihli MYO	2. dönem	M. Zorunlu	3	4
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Yapraklı MYO	Bahar	Zorunlu	2	3
İstanbul Üniversitesi	Teknik Bilimler MYO	2. dönem	Zorunlu	2,5	
N. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Avanos MYO	4. dönem	Zorunlu	3	4
Niğde Üniversitesi	Sosyal Bilimler MYO	3. dönem	Seçmeli	3	4
Uludağ Üniversitesi	Sosyal Bilimler MYO	2. dönem	Zorunlu	3	5
Yalova Üniversitesi	Çınarcık MYO	3. dönem	Seçmeli	3	4
Türk Silahlı Kuvvetler	Jandarma Astsubay MYO	2. dönem	Zorunlu	2	3
Özel Güvenlik ve Koruma Programları “OLAY YERİ VE KRİMİNOLOJİ”					
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Düziçi MYO	3. dönem	Seçmeli	2	2
Özel Güvenlik ve Koruma Programları “SUÇ SOSYOLOJİSİ”					
Bitlis Eren Üniversitesi	Adil Cevaz MYO	2. dönem	Zorunlu	2	3
Pamukkale Üniversitesi	Acıpayam MYO	2. dönem			

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri (1 Eylül 2014 tarihi itibarıyla). Boş kısımlar internet sitesinde ulaşılamayan bilgilerdir

⁵⁷ Çankaya Üniversitesi Adalet MYO, Gazi Üniversitesi Adalet MYO, Turgut Özal Üniversitesi Ankara MYO, Akdeniz Üniversitesi Adalet MYO, Dicle Üniversitesi Adalet MYO, Erzurum Üniversitesi Adalet MYO, Atatürk Üniversitesi Adalet MYO sitelerinde “Kriminoloji” dersine ait bilgiye rastlanmamıştır.

⁵⁸ Özel Güvenlik ve Koruma programlarından sadece müfredatlarında “Kriminoloji” dersine yer verenler alınmıştır. İnternet sitesine bakılan diğer üniversite ve meslek yüksekokullarında ya bu ders okutulmamaktadır yahut internet sitesinde müfredat bilgisi bulunmamaktadır: Giresun Üniversitesi Espiye MYO, Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin MYO, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz MYO, Aksaray Üniversitesi Aksaray Sosyal Bilimler MYO, Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli MYO, Sinop Üniversitesi Gerze MYO, Bahçeşehir Üniversitesi MYO, Atatürk Üniversitesi Horasan MYO, İnönü Üniversitesi Malatya MYO, Kafkas Üniversitesi Sarıkamış MYO, Karabük Üniversitesi Eskipazar MYO, Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO, Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya MYO.

Lisansüstü düzeyde kriminoloji öğretiminde durum lisans ve önlisans farklı değildir. Yüksek lisans düzeyinde bir kriminoloji programı Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde bulunmaktaydı. Ancak 6638 sayılı kanun sonrası Suç Araştırmaları Anabilim Dalı⁵⁹ altında açılan “Kriminoloji ve Suç Önleme Yüksek Lisans Programı”nın⁶⁰ akıbeti belli değildir. Lisans programlarında kriminoloji dersi veren kurumlar yüksek lisans ve doktora eğitimlerinde de kriminoloji ve alt dallarına yer vermektedir. Sonuç olarak, Türkiye’de lisans düzeyinde sistematik bir “kriminoloji” öğrenimi olduğu ileri sürülemez. Lisans ve lisansüstü düzeyde kriminoloji diploması veren bir eğitim kuruluşu yoktur.

4. Kurumsallaşma

Türkiye’de kriminoloji disiplininin kurumsallaşma çalışmaları 1940’larda başlamakla birlikte, bugün için kurumsal bir yapıya sahip olduğunu söylemek güçtür. 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsü, takip eden yıl ise Ankara Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü kurulmuştur. 1954 yılında enstitünün adı Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü olarak değiştirilmiştir. Bu enstitüsü 1978-1979 yıllarında iki sayı halinde *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* çıkartmıştır. 1982 YÖK’ün kurulmasıyla birlikte enstitü araştırma ve uygulama merkezine dönüştürülmüştür (Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi). Bu enstitü ve araştırma merkezi çok sayıda yayın ve akademik etkinliğe ev sahipliği yapmıştır.⁶¹

Ankara Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü de İstanbul’a paralel olarak 1950’lerde Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsüne dönüşmüştür. Ancak 1982 sonrasında bir araştırma merkezine dönüştüğü yönünde bir bilgiye rastlanmamıştır. İstanbul’da enstitünün kuruluş ve yönetilmesinde Tahir Taner, Sulhi Dönmezer ve Nevzat Güreli; Ankara’da ise Baha Kantar ve Faruk Erem isimleri öne çıkmaktadır.

⁵⁹ Suç Araştırmaları Anabilim Dalının amacı şu şekilde anlatılmaktadır: “Programın temel amacı, suçun sosyolojik ve hukuksal boyutlarına ilişkin lisans sonrası eğitim vermek ve bilimsel çalışmalar yaptırmaktır. Türkiye’de alanında ilk olan Suç Araştırmaları Yüksek Lisans programı, bir yandan kolluk teşkilatlarında görev yapan yöneticilerin suç konusunda uzmanlaşmasına, diğer yandan da sosyal bilimler eğitimi almış kişilerin suç olgusunu farklı boyutlarıyla araştırmasına imkân sağlamaktadır. Program, suç ve suçlu psikolojisi, kriminoloji, suç sosyolojisi, viktimoloji, suç hukuku, delil hukuku, terörizm ve insan hakları gibi alanları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu alanlarda ortaya çıkan sorunlar teorik ve uygulamalı olarak ele alınmaktadır.” <http://www.pa.edu.tr/?app=6A017C46-B236-4AF5-86AE-FB9B3E7CB6A3>

⁶⁰ Programda verilen derslerin listesi: 1- Suç Sosyolojisi, Kriminolojide Çağdaş Yönelimler, 2- Suç Morfolojisi (Suç Hukuku), 3- Suç ve Suçlu Psikolojisi, 4- Kolluk Yetkileri, 5- Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Kolluk, 6- Suç Önleme Stratejileri, 7- Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, 8- Delil Hukuku, 8- Suç Mağdurları Bilimi (Viktimoloji), 9- Anayasal Haklar ve Kolluk, 10- Türkiye’de Organize Suçlar, 11- Kentleşme ve Suç, 12- Demokratik Sistemlerde Siyasal Suçlar ve Terör, 13- Ceza Adaletinin Temel İlkeleri, 14- Adli Bilimler, 15- İnternet ve Bilişim Suçları. <http://www.pa.edu.tr/Project%5CFiles%5CStatic%5CEgitimBirimleri%5CGBE%5CDersProgram%5CY%C3%9CKSEK%20L%C4%B0SANS%20PROGRAMLARI%20ve%20DERS%20TANIMLARI.pdf>

⁶¹ <http://hukuk.istanbul.edu.tr/cezakinimoloji/?p=6444>. Merkezin geçmişteki faaliyetleri ve eski yöneticileri hakkında internet sitesinden bilgi almak mümkündür.

Bu iki enstitü dışında, Türkiye’de kriminoloji alanında bir araştırma ve uygulama merkezi olan üç üniversiteden söz edilebilir. Bunlar Marmara Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Kültür Üniversitesidir. Polis Akademisine bağlı kriminoloji adıyla ve bu adın dışında konusu farklı türdeki suçları araştırmak olan çok sayıda araştırma merkezi kurulduğu bilinmektedir. Ancak 6638 sayılı kanun sonrası durum henüz netlik kazanmamıştır.⁶² Marmara Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezinin çeşitli etkinlikleri ve yayınları bilinmektedir.⁶³ Bununla birlikte Marmara Üniversitesinin resmi sitesinde bu merkeze ait bilgiye rastlanmamıştır. Galatasaray Üniversitesinde internet sitesinde ise “Ceza Bilimleri Kriminoloji ve İnsan Hakları Araştırma Merkezi” bilgisine ulaşılabilir. Merkezle birlikte, merkezin müdür bilgisi dışında bir etkinlik veya yayınına rastlanmamaktadır.⁶⁴ İstanbul Kültür Üniversitesi’nde ise durum biraz daha farklıdır. 2008 yılında kurulan ve yukarıda bahsi geçen üniversitelerin merkezlerine göre görece daha etkin olan Ceza Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde (CEHAMER) Kriminoloji bir bölüm olarak faaliyet göstermektedir.⁶⁵

Akademik anlamda kriminologların dernekleşmesi oldukça geç bir dönemdir. Kriminoloji Dergisinden, Türkiye Kriminoloji Derneğinin kuruluşunun 2009 olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derneğin resmi bir internet sitesi bulunmadığından yapısı ve üyeleri hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere 2009-2012 yılları arasında bu dernek tarafından yayımlanan Kriminoloji Dergisi (*Turkish Journal of Criminology and Criminal Justice*) toplam 7 sayı olarak yayınlanmıştır. Kriminoloji alanında emek harcamış önemli bir grup ise 2001 yılında kurulmuş olan Türk Ceza Hukuku Derneği’dir.⁶⁶

Türkiye’de bugüne kadar suç çalışmaları ve kriminoloji alanında çok sayıda sempozyum, kongre, çalıştay vb bilimsel etkinlik düzenlenmiş olmakla birlikte, bugüne değin düzenli olarak yapılan ve gelenekselleşen bir bilimsel etkinlikten söz edilemez.⁶⁷ Henüz düzgün bir numara sırasıyla takip eden ulusal/uluslararası

⁶² <http://www.pa.edu.tr/> adresinde araştırma merkezlerine ait bilgiye rastlanmamıştır (erişim tarihi 15 Ekim 2015). Sitenin önceki halinde ise çok sayıda araştırma merkezine yer verilmekteydi.

⁶³ <http://katalog.marmara.edu.tr/muyayinevi/YN536.pdf>

⁶⁴ <http://www.gsu.edu.tr/tr/akademik/arastirma-merkezleri/ceza-bilimleri-kriminoloji-ve-insan-haklari-arastirma-merkezi>

⁶⁵ Merkezin amacı, “...disiplinler arası bir yaklaşımla, ulusal ve uluslararası hukuk alanında, bilimsel yöntemlerle Ceza Hukuku Bilimlerine ilişkin sorunların çözümüne katkı yapmak; Türkiye'nin yabancı ülkelerle ve özellikle de Avrupa Birliği ülkeleriyle Ceza Hukuku Bilimleri alanında uyumlu bir işbirliği tesis edebilmesine yardımcı olmak ve bu çerçevede öğretive ve uygulamaya dönük çalışmalar yapmak...” olarak belirtilmektedir. <http://www.iku.edu.tr/4/3698/cehamer.html>

⁶⁶ <http://www.tchd.org.tr/Sayfa/Index/1>

⁶⁷ Örneğin çok yakın bir zaman önce İstanbul Aydın Üniversitesi tarafından ABD University of Missouri - St. Louis işbirliğiyle “Türk ve ABD Hukukunda Suç ve Suçluluk Açısından Uluslararası Kriminoloji Sempozyumu” adıyla bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlik duyurusunun akademik camiaya ve kamuoyuna yeterince yapıldığı kuşkuludur. Ayrıca iki gün süren ve uluslararası niteliği olan bir sempozyumun üniversitenin sitesinde genel bir etkinlik haberi olmasından ziyade, ayrı bir sitenin olması, duyurulara, kayıtlara ve bildirilere bu siteden ulaşılması daha yerinde olurdu. http://etkinlik.aydin.edu.tr/haber_detay.asp?haberID=2204 (erişim tarihi:

hiçbir kriminoloji etkinliği henüz yoktur. Kurumsallaşma konusundaki eksiklikler nedeniyle düzenli bir akademik etkinliğin yapılması kolay olmamaktadır.

5. Yöntem ve Teori

Türkiye’de suç çalışmalarına bakıldığında genellikle alan çalışmalarının niceliksel yöntemlerle yapıldığı görülmektedir.⁶⁸ En çok anket tekniği kullanılmakta ve buradan elde edilen veriler niceliksel olarak analiz edilmektedir. Niteliksel yöntemlere dayanan araştırmalar çok daha az sayıdadır. Alan çalışmalarında niteliksel yöntem çok sık tercih edilmemektedir. Bununla birlikte Türkiye’de kurama (teori) yönelik hemen hemen bir çalışma yok gibidir. Türkiye’de kriminoloji alanında özgün bir teori henüz geliştirilmiş değildir. Bugüne kadar yapılan çalışmalar özellikle Amerikan literatüründe ileri sürülen teoriler üzerinden yürütülmektedir. Türkiye’ye özgü kimi konularda ise, örneğin kan davaları⁶⁹, namus cinayetleri, kimi daha özgün çalışmalara rastlamak söz konusu olabilmektedir.⁷⁰ Kan davaları, namus cinayetleri gibi daha çok Türkiye’ye mahsus sorunlara yönelik teorilerin geliştirilmesi söz konusu olabilir.

Başlangıçtan günümüze Türkiye’de suçla ilgili araştırmalarda en popüler konu çocuk suçluluğu olarak görülmektedir. Zira suç konusunda yazılan yaklaşık her dört tezin bir tanesi çocuk suçluluğu üzerine yazılmıştır.⁷¹ Öte yandan gündemdeki konulara bağlı olarak, suç üzerine yazıların gündeme paralel olarak ilerlediği görülmektedir. Günümüzde çocuk suçluluğu dışında, aile içi şiddet, namus cinayetleri, suçlu profili ve suç önleme suçla ilgili çalışmalarda öncelikli konuları oluşturmaktadır.

B. TOMOGRAFİ

Türkiye’de kriminoloji disiplininin görünümü yukarıda verilmeye çalışılmıştır. Az ya da çok kriminolojiyle uğraşan herkesin hem fikir olduğu husus, kriminolojinin yeterli şekilde gelişmediği ve bazı yapısal problemleri aşamadığıdır. Kuşkusuz bu sadece Türkiye’ye özgü bir problem değildir ve örneğin Fransa’da da benzer bir durumdan söz edilebilir.⁷² Sorun görece, Anglo-Sakson gelenek ile Kıta Avrupası geleneğinin kriminolojiye yüklediği anlam farklılığından kaynak-

⁶⁸ Örneğin Türkiye’de Adam Öldürme Cürmü Mahkumları Hakkında Kronolojik İstatistik, İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsü, İstanbul, 1948.

⁶⁹ Örneğin Mahmut Tezcan, *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*, Ankara, 1981.

⁷⁰ Örneğin Ünsal Artun’un Türkçe’de *Anadolu’da Kan Davası* (çev. Niyazi Öktem – Emre Öktem, YKY Yayınları, İstanbul, 2010) daha önce Fransa’da “La Vendetta-Tuer Pour Survivre” adıyla yayınlanmış ve büyük ilgi görmüştür.

⁷¹ Konu ile ilgili olarak ikinci yazıya bkz. “Türkiye’de 1983-2013 Yılları Arasında Yazılan Suç Bilim (Kriminoloji) Konulu Tezlerin Niceliksel Analizi”.

⁷² Colson Renaud, “(No) Criminologie À La Française: French Academic Exceptionalism”, *12th Annual Conference of the ESC Criminology of Europe: A Necessary Balance Between Freedom and Security*, 12-15 September 2012, Bilbao.

lanmaktadır. Anglo-Sakson geleneğinde daha bağımsız gelişen kriminoloji (ve ceza-adalet sistemi çalışmaları- *criminology and criminal justice*), Kıta Avrupasında daha çok ceza hukukunun gölgesinde kalmıştır.⁷³

Türkiye’de kriminolojiye yönelik bir ilgisizlikten söz etmek güçtür.⁷⁴ Nitekim cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan çalışmaların genel çerçevesi yukarıda verilmiştir. 1983-2013 yılları arasında farklı anabilim dallarında savunulmuş 700’e yakın tezden söz edilebilir. Bu durum kriminolojiye karşı akademide bir ilgisizlik olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, Türkiye’de akademinin kriminolojiye karşı tamamıyla ilgisiz olduğunu söylemek hem büyük bir iddia olacaktır, hem de bu iddia yersiz olacaktır. Diğer yandan sorun tam da “bağımsız disiplin” ol(a)mamasında yoğunlaşmaktadır.

Türkiye’de kriminolojinin bağımsız bir bilim disiplini ol(a)maması sorunu üzerine özellikle hukukçu ve sosyolog çok sayıda bilim insanı ile görüşme yapılmıştır.⁷⁵ Bu görüşmelerde ortaya çıkan fikirler belli başlıklar altında toplanmıştır. Buna göre, kriminolojinin “sahipsiz” kalmasının en önemli sebepleri, bu alana yönelik akademik ilgisizlik, diploma ve doçentlik alanı olmaması, suç çalışmanın doğasından kaynaklanan zorluklar, iş olanaklarının sınırlılığı ve diğer kurumsal-laşma problemleri olarak belirmiştir.

1. Akademik İlgisizlik: Bağımsız Bir Bilim Disiplini Olarak Kabul Görmeme

Kriminoloji konusunda kuşkusuz en önemli sorun, alanın “sahiplenilmemesi”dir. Esas olarak kriminoloji (veya suç çalışmaları) Türkiye akademisinin çok da ilgisi dışında değildir. 1983-2013 yılları arasında sunulan suç çalışmalarıyla ilgili tezler incelendiğinde, bu tezlerin çok farklı üniversitelerde, farklı enstitülerde ve birbirinden oldukça farklı (sosyal-hukuk-fen ve tıp bilimlerinin neredeyse her alanı) anabilim dallarında sunulduğu görülecektir. Dolayısıyla farklı disiplindekilerin esas olarak suç araştırmalarına ilgisizliği söz konusu değildir. Bununla birlikte mesele “kriminoloji” disiplinine geldiğinde, bu konuyu asli olarak ele alan sayısı oldukça azdır. Başka bir deyişle, herkes kendi

⁷³ Örneğin Porto Üniversitesinde 1993-1994 yıllarında kurulan Kriminoloji Bölümü, Agra’nın deyişiyle, “Avrupa geleneğine bağlı olarak Hukuk Fakültesi’ne bağlanmıştır”. Cândido da Agra, “Criminology at the University of Porto”, *Criminology in Europe (Newsletter of ESC)*, Vol. 14, No: 2, 2015, p. 15.

⁷⁴ Karşılaştırma için bkz. Osman Dolu, *Suç Teorileri (Teori, araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s.35.

⁷⁵ Görüşme yapılan kişiler şunlardır: Prof. Dr. Füsün Sokullu-Akıncı (İstanbul Üniversitesi, emekli), Prof. Dr. Tülin İçli (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Hayriye Erbaş (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa Tören Yücel (Çankaya Üniversitesi), Prof. Dr. Veli Özer Özbek (Dokuz Eylül Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa Ruhan Erdem (Yaşar Üniversitesi), Prof. Dr. Faruk Turhan (Süleyman Demirel Üniversitesi), Doç. Dr. Osman Dolu (Polis Akademisi), Doç. Dr. Mehmet Arıcan (Polis Akademisi), Yrd. Doç. Dr. Öznur Sevdiren (Uludağ Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Koray Doğan (Dokuz Eylül Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Kazım Seyhan (Polis Akademisi). Görüşmelerin çoğunluğu yüz yüze yapılmıştır. Bazı görüşmeler e-posta ve form doldurmak yoluyla yapılmıştır. Kendisine görüşme formu gönderilen bazı kişilerden ise geri dönüş olmamıştır.

bilim alanında bir şekilde suç çalışsa bile, bunu kriminoloji olarak tanımlayan yahut kendisini “kriminolog” olarak adlandıranların sayısı çok azdır. Görüşülen ceza hukukçularından birinin dediği gibi, “Ceza hukukçusu kimse kriminolog yaftası almak istememektedir.” Bunun temel sebebi ise, kriminoloji çalışmanın kişiyi kendi akademik disiplinde geri bırakacağı veya en azından daha geriden işlerle uğraştığı kanısını uyandıracığıdır. Görüşülen akademisyenler arasında kendisini kriminolog olarak addeden yok denecek kadar azdır. Kriminoloji başta ceza hukuku ve sosyolojinin yanında tali bir alan olarak görülmektedir. Bilim insanları önce ceza hukukçusu veya sosyolog olarak anılmak, daha sonrasında kriminoloji çalışan biri olarak bilinmekten yanadır.

2. Diploma ve Doçentlik Alanı Olmaması

Kriminolojinin bağımsız disiplin olamayışında en önemli sorun olarak “akademik kaygı” gösterilmektedir. Şöyle ki; kriminoloji Türkiye’de Üniversiteler Arası Üst Kurul (ÜAK) tarafından belirlenen doçentlik alanlarından biri değildir. İlerleyen akademik yaşantılarında ceza ve ceza usul hukuku veya uygulamalı sosyoloji alanlarından doçentlik sınavına girecek olan genç akademisyenler, sadece veya ağırlıklı olarak kriminoloji çalışmalarıyla görünmek istememektedir. Kriminoloji çalışan akademisyenlerin yayınları izlendiğinde (doktoralarını kriminoloji alanında yurt dışında yapanlar dışında) kriminoloji çalışmaları genellikle doçentlik veya profesörlük sonrası olmaktadır. Bu da göstermektedir ki, akademik unvan kaygısı, birçok kimseyi kriminoloji çalışmaktan alıkoymaktadır. Türkiye’de lisans veya yüksek lisans düzeyinde bir kriminoloji diplomasının verilmemesi de suç çalışmalarının daima ceza hukuku, sosyoloji, psikoloji, tıp veya diğer bilim dallarının altında çalışılmasına neden olmaktadır.⁷⁶

Dünyada lisans düzeyinde kriminoloji, “Criminology and Criminal Justice” adıyla özellikle ABD ve İngiltere üniversitelerinde oldukça yaygındır.⁷⁷ Kıta Avrupasında çok nadir lisans programlarına rastlanmaktadır.⁷⁸ Bununla birlikte Avrupa üniversitelerinde kimi yerde ceza hukuku ile birlikte, kimi yerde müstakil biçimde kriminoloji yüksek lisans ve doktora programları ise oldukça yaygındır.⁷⁹

⁷⁶ Konu ile ilgili olarak ikinci yazıya bkz. “Türkiye’de 1983-2013 Yılları Arasında Yazılan Suç Bilim (Kriminoloji) Konulu Tezlerin Niceliksel Analizi”.

⁷⁷ Amerikan Kriminoloji Topluluğu (ASC) resmi sitesinde kriminoloji, ceza-adalet ve ilgili konularda lisans diploması 500 civarında ABD üniversitesine, 22 adet İngiliz üniversitesi ile 9 adet Avustralya üniversitesine yer vermektedir. <http://www.asc41.com/links/undergradPrograms.html> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)

⁷⁸ Aynı sitede kriminoloji alanında lisans diploması veren Hollanda’dan üç, Almanya, İsviçre, Belçika, Danimarka ve Rusya’dan birer üniversiteye yer verilmektedir. Avrupa dışından ise, Guam, Hindistan, Tayland ve Venezuela’dan birer, Güney Afrika Cumhuriyeti’nden ise iki üniversite yer almaktadır. <http://www.asc41.com/links/undergradPrograms.html> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)

⁷⁹ Örneğin Porto Üniversitesinde önce yüksek lisans ve doktora programı açılmış, sonradan lisans programı getirilmiştir. Bkz. 73 no.lu dipnot.

3. Alanda Çalışma Zorluğu: Suç Verilerinin Yetersizliği ve Karanlık Sayıların Çokluğu

Türkiye’de kriminoloji çalışmalarının azlığı yahut kriminolojinin bağımsız bir disiplin olarak gelişmemesinde kuşkusuz bir diğer önemli sorun da Türkiye’de bu alanda çalışmanın zorluğudur. Öncelikle suç verileri araştırmacıların paylaşımına açık değildir. Suç verilerini kolluk veya adliye birimlerinden talep eden araştırmacılar, son derece uzun prosedürler gerektiren bürokratik zorluklarla karşılaşmaktadır.⁸⁰

Alanda çalışmanın prosedürden kaynaklanan zorluklarının yanı sıra suç kayıtlarının gerçeği yansıttığı konusu kuşkuludur.⁸¹ Bilinen bir gerçek, her türlü suç ya da suç ihbarı Emniyet veya Jandarma’da kayda geçmemektedir. Bazen dikkate almama, bazen gayri resmi barıştırma/uzlaştırma yoluyla kişileri hiç resmi işlemlere karıştırmama, kimi zaman da suç sayılarını az göstermek amacıyla (burada amaç, belli bir mahallin güvenlikten sorumlu yetkilisinin, kişisel olarak başarısız görünmeme isteğidir)⁸² suç verilerinin tam olarak gerçeği yansıtmadığı bilinmektedir. Bunun yanında Türkiye gibi tabuların çok fazla olduğu bir ülkede, özellikle cinsel suçlarla ilgili karanlık sayıların çok fazla olduğu tahmin edilmektedir.⁸³ Toplum baskısından veya adaletin zamanında işlemeyeceği kaygısından kaynaklı karanlık sayılar, belli suçlar hakkında sağlıklı araştırma yapmayı da engelledebilmektedir.⁸⁴

⁸⁰ Örneğin Hitit Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde yürütmekte olduğum “Türkiye’de Ceza-Adalet Sistemi” başlıklı bir seminer dersinde “Denetimli Serbestlik” ile ilgili çalışma yapmak isteyen bir öğrencim Çorum Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğüne müracaat ettiğinde kendisinden dilekçe talep edilmiş ve iznin ancak Adalet Bakanlığı tarafından verileceği söylenmiştir. Oysaki öğrencimiz, bu kurumun suç önleme ve suçluların ıslahı konusunda rolünü anlamak üzere Çorum’da denetimli serbestliğe tabi 15-20 kişiyle görüşme yapacaktı. Kapsamı bu denli dar bir araştırmada dahi son derece ağır ve uzun süren bir prosedür uygulanmış; zamanın kısa olması sebebiyle öğrencimiz çalışmaktan vazgeçmiştir.

⁸¹ Bilinmeyen suçlulukla ilgili Almanya-Türkiye karşılaştırması ve Türkiye’de bilinmeyen suçluluğun yüksekliği tespiti için bkz. Timur Demirbaş, *Kriminoloji*, Seçkin, Ankara, 2001, s.83.

⁸² Bu görüş 8 yıldan fazla polis amiri olarak çalıştığım Emniyet Teşkilatında yaptığım kişisel gözleme dayanmaktadır. Bunun kamu kurumlarında yaygın bir eğilim olduğu kanaatindeyiz. Nitekim Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından “Türkiye’nin ensest haritası”nı hazırlanmak istendiğinde Sağlık Bakanlığı’nın benzer bir eğilimle bu “yüz kararı”nı yok saymayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. Büşra Sanay (röportaj yapan), “Türkiye’de Ensest Gerçeği”, *CNN Türk*, 27 Nisan 2015. (<http://www.cnnurk.com/turkiye/turkiyede-ensest-gercegi>, erişim tarihi: 28 Kasım 2015)

⁸³ Örneğin bkz. Alanur Çavlin-Bozbeyoğlu (haz.), *Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak (Özet Rapor)*, Ankara, Haziran 2009, s.7 ve muhtelif sayfalar.

⁸⁴ Araştırmacı olarak yer aldığım bir projede cezaevinde bulunan hükümlüler üzerinde bir anket çalışması yapmaktaydık. Genel uygulamada anket formlarını hükümlülerin kendileri doldururken; okur-yazar olmayanlarla ilgili formlar araştırmacıların yardımıyla doldurulmakta idi. Hırsızlık ve dolandırıcılıktan hükümlü bazı kişilerin bunu saklayarak (silah kaçakçılığı, adam öldürme gibi, toplumca daha hoş (!) karşılanabilecek, hatta kültürel olarak delikanlılık(!) timsali sayılabilecek) başka suç türlerini işlediklerini beyan ettiklerini, cezaevi kayıtlarından çapraz kontrol yaparken tanık olmuştum.

4. İş ve Çalışma Olanaklarının Sınırlılığı

Kriminoloji alanında lisans derecesi olanların özellikle Anglo-Sakson dünyada çalışma seçenekleri oldukça fazladır. Örneğin Kent Üniversitesi'nin resmi sitesinde kriminoloji derecesine sahip olanların çalışma alanları şöyle sıralanmaktadır:⁸⁵ denetimli serbestlik, cezaevleri, polis teşkilatı, suç istihbaratı analiz birimi, hukuki danışmanlık, vatandaşlık ve yabancılar birimi (the Home Office). Bu alanlarda görevli, yönetici, araştırmacı, vaka araştırmacısı, memur, uzman olarak görev alabilmektedir. İş olanakları üzerine kurulu bir başka sitede benzer alanlara yer verilmektedir.⁸⁶ Doğrudan kriminoloji ile ilgili olanlara, sosyal çalışma ve gençlik çalışmaları eklenmiştir. Kriminolojiyle bağlantılı alanlar ise, yaşam koçluğu, yerleşim (emlak) danışmanlığı, yerel yönetimler birimi, sosyal araştırmacı ve hukuk danışmanlığı olarak sıralanmıştır. Bu siteye göre, kriminoloji/ceza-adalet alanlarından diploma sahiplerinin %76'sı istihdam edilmiş durumdadır.

Türkiye'de kriminolojiyi akademik çalışma alanı olarak belirlemiş birinin çalışma olanakları çok sınırlıdır ve hemen hemen devlet kurumları dışında çalışma ihtimali yoktur. Özel kuruluşların suç ile ilgili araştırma yapması veya yaptırması çok görülmüş bir durum değildir. Kimi vakıfların suç çalışmalarını desteklediğinden söz edilebilir.⁸⁷ Ancak bunların hem çok kısıtlı sayıda olduğunu hem de sempozyum, bilimsel toplantı, proje, yayın gibi faaliyetlerin belli bir süreliğine olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Kriminoloji çalışan bir bilim insanının bu tür vakıflardan veya derneklerle işbirliği yapması söz konusu olabilir. Daimi istihdam konusunda kriminologların devlet kurumları dışında bir çalışma seçeneğinden söz edebilmek zordur.

Türkiye'de adliye, ceza infaz ve kolluk teşkilatları Batıdaki örneklerin aksine, kriminologlardan profesyonel destek almamaktadır. Cezaevlerinde sosyal hizmet amaçlı istihdam edilen sosyolog ve psikologlar istisna tutulursa, doğrudan suçların nedenlerini ve sonuçlarını araştırmak amacıyla kadrolar bulunmamaktadır. Başka bir deyişle bu teşkilatlarda "kriminolog" sıfatıyla kişiler istihdam edilmemektedir. Bugüne kadar böyle bir planlama veya teşebbüs olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla kriminoloji çalışmak isteyenler için tek seçenek olarak akademi kalmaktadır. Akademik araştırmalarla ilgili yukarıda sayılan sebepler –gerek dışarıdan suç çalışmanın zorluğu, gerekse akademik kabul kaygısı– kişilerin salt kriminoloji çalışmasını engellemekte, bir bilim disiplinin yanında tali bir çalışma alanı olarak kalmaktadır.

⁸⁵ <http://www.kent.ac.uk/careers/criminology.htm> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)

⁸⁶ http://www.prospects.ac.uk/options_criminology.htm (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)

⁸⁷ Örneğin Umut Vakfı'nın faaliyetleri arasında şu cümle yer almaktadır: "Aralarında kriminoloji, ceza hukuku ve ilköğretim için insan hakları eğitimi de olmak üzere, bilimsel toplantılar ve araştırmalardan oluşan **14 adet kitap, 5 adet kitapçık** yayınladı." <http://www.umut.org.tr/rakamlarla-umut-vakfi/>

5. Kurumsallaşma Problemleri

Türkiye’de çoğunlukla yaşanan istikrarsızlık ve kurumsallaşma problemlerinin çoğunu kriminoloji alanında görmek mümkündür. Özellikle Türk siyasetinde yaşanan istikrarsızlıklar ve politika eksikliği söz konusu kriminoloji olduğunda kendini göstermektedir.⁸⁸ Örneğin, savaş dönemleri (İkinci Dünya Savaşı), askeri darbe dönemleri ve sokak hareketlerinin yoğunluk kazandığı dönemler, üniversitedeki bilimsel faaliyetleri çok hızlı ve doğrudan etkilediği kolayca gözlenmektedir. Üniversitelerin akademik ve bilimsel özerkliğine yapılan her türlü müdahale, bilimsel üretimi nicelik ve niteliksel olarak olumsuz etkilemektedir. Yapılan mali kısıntılar ve kriz dönemlerinde önceliklerin yer değiştirmesi gibi sorunlar kriminolojinin gelişmesinde de aynen gözlenebilmektedir. Örneğin İstanbul Üniversitesi tarafından çıkarılan *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*’nin 1978 ve 1979’da iki sayı halinde çıkarıldıktan sonra son bulmasının en önemli sebebi kuşkusuz 12 Eylül 1980 Askeri Darbesidir. O dönemin dergi arşivleri tarandığında, birçoğunun 1983-1984’e kadar yeniden yayına başlamadığı, birçok sayının ve hatta cildin birleştirilmiş olarak çıkartıldığı görülmektedir.⁸⁹

Türkiye’de üniversitelerin yapılandırılmasında özellikle 1982 yılında YÖK’ün kuruluşuyla birlikte, bir standardizasyona gidilmiştir. Bu durum ise, üniversitelerin standardın dışında özgün programlar açmalarını zorlaştırmıştır. 1982 sonrası zaten sayıca son derece sınırlı olan bölüm/programlar arasında bu denli interdisipliner bir alanı bulmak zordur. Araştırma ve Uygulama Merkezi düzeyinde ise, hukuk fakülteleri arasında pek fazla ilgiyle karşılanmadığı söylenebilir. Öte yandan bu merkezler çoğunlukla kağıt üzerinde kalmakta, kendilerinin beklenen araştırma ve geliştirmeyi yeterince sağlayamamaktadır.

C. DEĞERLENDİRME

“Türkiye’de kriminolojinin geçmişi ve geleceği var mıdır?” sorusu kolay cevaplanabilir bir soru değildir. Soruya “hayır” cevabı vermek bugüne kadar yapılanlara karşı büyük bir insafsızlık olacaktır. Diğer yandan uzun uzadıya anlatılanlar sebebiyle çok rahatlıkla “evet” denilemeyeceği de açıktır.

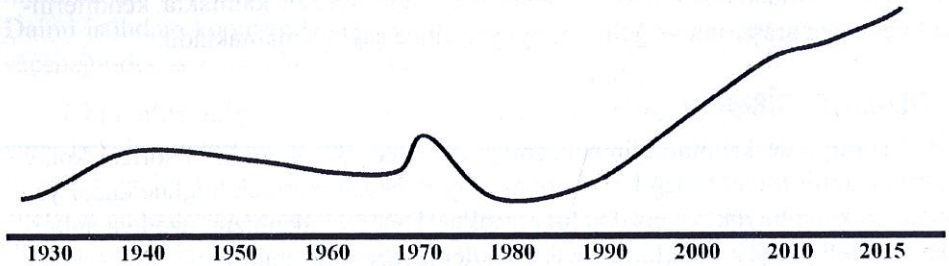
⁸⁸ Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2015 yılında yurtdışına 1500 öğrenci göndereceği 511 farklı yüksek lisans programlarından biri Kriminoloji’dir. <http://yyegm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-tarafindan-2015-ylsy-kapsaminda-511-farkli-alanda-67-ulkeye-1500-burslu-ogrenci-gonderilecektir/icerik/92> (erişim tarihi: 20 Eylül 2015). Akdeniz Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi olmak üzere 7 üniversiteye toplam 21 kontenjan tanınmıştır. Her bir üniversiteye 3 kontenjan ayrılmasından, adı geçen üniversitelerde büyük olasılıkla lisans programlarının açılmak istendiği anlaşılmaktadır. Ancak alım yapılan lisans alanları olarak Biyoloji, Antropoloji, Tıp, Hukuk, Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Antropoloji, Fizik Antropoloji, Paleoantropoloji, Fizik, Kimya’nın belirlenmiş olması, bu işin net olarak anlaşılmadığı izlenimi vermektedir. Büyük ihtimalle “kriminoloji” adıyla yapılan alım ile aslında “kriminalistik” bölümü açılmak istenmektedir.

⁸⁹ Baskıcı rejimlerin bilimsel gelişime ket vuruşuna örnek olarak, Portekiz kriminolojisinin gelişiminde diktatörlük dönemi için bkz. Cândido da Agra, “Criminology and the Portuguese Experience of Crime”, *Criminology in Europe (Newsletter of ESC)*, Vol. 14, No: 2, 2015, p. 9-10.

1929 öncesini takip etmek çok mümkün olmamakla birlikte⁹⁰ 1930'lerden itibaren Türkiye akademisinin kriminoloji ile tanışık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer birçok disiplinde olduğu gibi, kriminolojiyle tanışıklık ilk olarak yabancı temel eserlerin tercümesi ile başlamıştır. Yine ilk doktora eğitimleri yurt dışında tamamlanmıştır.

Kriminolojinin ilk kurumsallaşma çabaları 1940'ların ortalarına tesadüf etmektedir. 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünün kurulmasıyla birinci pik noktasına ulaştığı söylenebilir. 1950'lerin ortasından 1970'lerin ortasına kadar daha stabil seyreden yükseliş, aynı enstitünün çıkardığı *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*yle ikinci bir pik noktasına ulaşmıştır. Ancak bu yükseliş 1980 askeri darbesiyle, birçok akademisyenin üniversiteleri terk etmesi, yapılamayan yayınlar vs engeller ile yine bir düşüşe geçmiştir. 1990'larda başlayan gelişim süreci her daim yükselerek devam etmektedir. Günümüzde lisans-lisansüstü programlarda okutulan kitapların çoğu, 1990'ların ortalarında ve 2000'lerin başlarında yazılmıştır. Bugün genel kriminoloji kitaplarının çok üzerinde, kriminolojinin alt alanlarında monografilere imza atılmaktadır. Farklı disiplinlerden bilim insanları bir araya gelerek, editöryal kitaplar ve dergiler çıkarmaktadır. Özellikle kriminoloji yayınları dikkate alınarak hazırlanan gelişim çizgisi şöyledir:

Şekil 1: Türkiye'de kriminolojinin gelişim çizgisi

Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, kriminoloji disiplini Türkiye'de üzerindeki güdüklüğü atabilmiş değildir. Öncelikle kriminoloji henüz bağımsız bir disiplin olarak benimsenmemiştir. Suç ve suçluluk alanında çalışanlardan kendisini "kriminolog" olarak kabul edenlerin sayısı yok denecek kadar azdır. Disiplinin üyeleri, önce ceza hukukçusu, sosyolog, psikolog veya adli tıpçı, sonra kriminologtur. "Suç Araştırmaları" adıyla ilk müstakil lisansüstü program Polis Akademisinde açılmış olmakla birlikte, Polis Akademisinin son yıllarda yaşadığı yönetsel problemler ile bu program kendisini yeterli bir şekilde gösterememek-

⁹⁰ Buradan Osmanlı döneminde kriminoloji çalışmalarının ne durumda olduğunu ortaya koyacak bir tarih araştırmasının yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

te ve toparlayıcı olamamaktadır. Kriminoloji enstitüsü ve devamında araştırma merkezleri lisansüstü eğitim ihtiyacını karşılayamamıştır. Bunu kısmen adli tıp enstitüleri sağlamış, bu da kriminolojinin adli bilimler disiplinlerine kaymasına neden olmuştur. Bu alanın doçentlik alanı olmaması, müstakil bir diploma verilmemesi vb sorunlar, kriminolojiye olan ilginin bireylerce kısa sürmesine neden olmaktadır. Akademik kaygılar bu alanın gelişmemesinde en önemli sorunların başında gelmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de kriminolojinin öncelikli sorunu, kurumsallaşma sorunu. Son yıllarda çok önemli gelişmeler olmakla birlikte, henüz bağımsız bir disiplin olma yolunda önemli bir aşama kat edilebilmiş değildir. Bunun başlıca çözüm yolu müstakil olarak ve doğrudan kriminoloji adıyla kurulacak lisansüstü programlardır. YÖK’ün kriminoloji ile ilgili kimi planları arasında, bazı üniversiteler adına yurtdışında lisansüstü öğrenci göndermek olmakla birlikte, adayların seçildikleri bölümlere bakıldığında kriminolojiye yanlış yaklaşıldığı ve uygulamanın gerçekçi olmadığı anlaşılmaktadır. İkinci olarak, özellikle kriminolojinin bir doçentlik alanı yapılması olabilir. Böylelikle akademik kaygılar nedeniyle kriminolojiye sahip çıkmama durumu tersine dönebilir. Kriminolojinin geliştirilmesine yönelik en önemli çözüm önerisi, kriminolojinin önemini kavranması olabilir. Çok iddialı sayılabilecek bir söylem olmakla birlikte, denebilir ki; sosyal bilimler arasında kriminoloji, teorinin ötesinde gerçek hayata katkı sağlayabilecek en önemli bilim dallarından biridir. Verilerini gerçek hayattan alır ve çözüm yollarını gerçekçi bir biçimde ve kimi zaman deneye dayalı olarak gösterebilir. Kriminolojinin önemini kavranması, devlet politikası olarak kurumsallaşması önündeki engellerin kaldırılmasına katkı sunacağı gibi, özellikle kriminolojik araştırmaların önündeki engelleri kaldıracaktır. Çünkü kriminolojik araştırmalar ancak ve ancak suçla mücadele ve müdahale ile görevli ceza-adalet sistemi bileşenleri (kolluk, adliye, cezaevleri vs) ile işbirliği sayesinde gerçekleştirilebilir. İşbirliğinin ötesinde, kriminolojik araştırmaların teşvik edilmesi, bu alana sahip çıkılması ve bağımsız bir disiplinin geliştirilmesinde son derece yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA⁹¹

- Agra Cândido da, “Criminology and the Portuguese Experience of Crime”, *Criminology in Europe (Newsletter of ESC)*, Vol. 14, No: 2, 2015, pp. 4-11.
- Agra Cândido da, “Criminology at the University of Porto”, *Criminology in Europe (Newsletter of ESC)*, Vol. 14, No: 2, 2015, pp. 12-16.
- Bozbeyoğlu Alanur Çavlin (haz.), *Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak (Özet Rapor)*, Ankara, Haziran 2009.
- Colson Renaud, “(No) Criminologie À La Française: French Academic Exceptionalism”, *12th Annual Conference of the ESC Criminology of Europe: A Necessary Balance Between Freedom and Security*, 12-15 September 2012, Bilbao.
- Dalda Yusuf Vehbi, *Bir Ömür, Bir Meslek Beyaz Bülten*, Cinius, İstanbul, 2013.
- Demirbaş Timur, *Kriminoloji*, Seçkin, Ankara, 2001.
- Dolu Osman, *Suç Teorileri (Teori, araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- Fişek Gürhan; Can Umut Çiner, Taner Akpınar, “Çocuk Suçluluğunda Öncü Çalışmalar ve İki Doktora Tezi (Dr. Hicri Fişek ve Dr. Naci Şensoy)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 2, 2008, ss. 17-29.
- Kunter Nurullah, “Türkiye’de Suçluluğun İctimai Amilleri (1)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 3-4, 1951, ss. 98–121.
- Sanay Büşra (röportaj yapan), “Türkiye’de Ensest Gerçeği”, *CNN Türk*, 27 Nisan 2015. (<http://www.cnnturk.com/turkiye/turkiyede-ensest-gercegi>, erişim tarihi: 28.11.2015)
- Sevdiren Öznur, “Between Legal Positivism and Forensic Sciences: A Comparative Perspective of the Development and Non-Development of Academic Criminology in Turkey”, *12th Annual Conference of the ESC Criminology of Europe: A Necessary Balance Between Freedom and Security*, 12-15 September 2012, Bilbao.
- Sözüter Adem, “Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi Hakkında”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 2, S. 1.
- Topçuoğlu Tuba, “Kriminoloji İçin Disiplin Çağrısı!”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXXII, S. 1, 2014, ss. 363-382.
- Tuğ Aysım; Yeşim Doğan ve Hamit Hancı, “Kriminalistik Kriminoloji Değildir!”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 2002, S. 2, ss. 175-181.
- Yücel Mustafa Tören, “Türkiye’de Suç Bilimine Doğru”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 3, 1995, ss. 414-442.
- SBF Dergisi Dizin 1943–2011*, (yay. haz. Tellal Erel ve diğ.), Ankara, 2012.
- <https://global.oup.com/academic/search?q=criminology&cc=tr&lang=en> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)
- <http://hukuk.istanbul.edu.tr/cezakriminoloji/?p=6444>.
- <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuchkd/issue/archive> (erişim 15 Haziran 2014)

⁹¹ Erişim tarihi özel olarak belirtilmeyen internet sitelerine erişim tarihi 15 Haziran 2014 – 15 Eylül 2014 arasındır.

- <http://ip-science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015).
- <http://katalog.marmara.edu.tr/muyayinevi/YN536.pdf>
- <http://mksun.inkutup.gov.tr/F> (erişim tarihi: 20 Eylül 2015)
- <https://uk.sagepub.com> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)
- <https://www.asc41.com/links/journals.html> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015).
- <http://www.asc41.com/links/undergradPrograms.html> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)
- <http://www.esc-eurocrim.org/conferences.shtml>
- <http://www.gsu.edu.tr/tr/akademik/arastirma-merkezleri/ceza-bilimleri-kriminoloji-ve-insan-haklari-arastirma-merkezi>
- <http://www.iku.edu.tr/4/3698/cehamer.html>
- <http://www.kent.ac.uk/careers/criminology.htm> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)
- <http://www.kriminoloji.com/KAYNAKLAR.htm> (erişim tarihi: 10 Eylül 2014)
- <https://www.msu.edu/~dejongc/cj907/journals.html> (erişim tarihi: 1 Aralık 2015).
- http://www.prospects.ac.uk/options_criminology.htm (erişim tarihi: 1 Aralık 2015)
- <http://www.springer.com/> (erişim tarihi: 25 Kasım 2015)
- <http://www.tchd.org.tr/Sayfa/Index/>
- <http://www.umut.org.tr/rakamlarla-umut-vakfi/>
- <http://yyegm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-tarafindan-2015-ylsy-kapsaminda-511-farkli-alanda-67-ulkeye-1500-burslu-ogrenci-gonderilecektir/icerik/92> (erişim tarihi: 20 Eylül 2015).